

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

**Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Tájrendező és kertépítő mérnök alapképzési szak**

AGRÁRNÖVÉNYEK ALKALMAZÁSA A TÁJÉPÍTÉSZETBEN

Belső konzulens: dr. Nádasy László Zoltán
egyetemi adjunktus

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájvédelmi és Tájrehabilitációs
Tanszék

Készítette: Váradi Rebeka

Budapest

2024

Szakdolgozatomban az agráriumban alkalmazott és az elsősorban agrárgazdaság számára fontos növények, azaz az agrárnövények tájépítészeti alkalmazásának lehetőségeit vizsgálom. Azért ezt a témát választottam munkám alapjának, mert agrármérnök szüleimnek köszönhetően, már kiskorom óta meglehetősen jól ismerem ezen növényeket. Véleményem szerint egyes fajok igen dekoratívak, nem csupán a virágzásuk alatt, hanem akár teljes fejlődésük során, minden fenológiai fázisukban. Éppen ezért érdekesnek gondolom, hogy ezen növényeket miért nem alkalmazzák a települések ágyásaiban is, például vegyes kiültetésekben a dísnövényekkel. Célom az volt, hogy szakdolgozatom végére kutatói kérdéseimre választ kapjak, majd alá tudjam támasztani hipotézisemet, miszerint az eddig leginkább csak agráriumban alkalmazott haszon- vagy szántóföldi növények rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, melyek alapján jól alkalmazhatóak a települési szövetben dísnövény jelleggel, díszítő funkciót ellátva. Fő kérdéseim mind az agrárnövényekhez köthetőek, mint például, hogy melyek azok a legfontosabb tulajdonságok, melyek alapján egy agrárnövényt jól lehetne alkalmazni egy kiültetésben, illetőleg, hogy melyek a legjobban alkalmazható agrárnövények, és ezeknek milyen szerepe lehet a közösséget illetően? Kutató jellegű témám alapját a forráskutatás és a felhasznált források elemzése adja, ezek mellett ugyanakkor fontos a mintaterületeim és az agrárnövények vizsgálata, elemzése. Dolgozatomhoz egy bárki számára elérhető kérdőívet is készítettem, mely a témámhoz szorosan kapcsolódik, és a kérdőívemre kapott válaszokkal alátámasztottam a későbbiekben legjobban alkalmazhatónak vélt agrárnövényeim kiválasztását.

Szakdolgozatomban először a témámhoz kapcsolódó történelmi előzményeket írtam le. A történelmi áttekintés során megállapítható, hogy az agrárnövényeknek a régi időkben is volt szerepük a tájépítészetben, kertépítészetben. Ezt követően egy külföldi kitekintés során több országban tekintetem át az agrárnövények tájépítészeti alkalmazását, mint bevált gyakorlatot. Többek között Angliában, Hollandiában és az USA-ban is találkozhatunk ezen növények dísnövényként való kiültetésével, illetőleg a közösségi kertek növényállományát is áttekintettem nagy vonalakban, mivel a közösségi kertekben alkalmazott növények is fontosak szakdolgozatom témája szempontjából.

A történelmi előzmények és külföldi kitekintés után mintaterületeimet elemeztem, melyek Budapest és Tárnok települések. A két település különböző léptékű, és vonatkozásukban más-más szempontok voltak fontosak. Egy általános áttekintés és elemzés után Budapesten a XI. kerületi aktívan működő közösségi kerteket vizsgáltam, kifejezetten a közösségi kertek növényállományát és a kertek körüli növényállományt. Tárnokon a külterületen vetett növényeket csupán áttekintettem, a község belterületén pedig olyan területeket igyekeztem

kiválasztani, ahol egy közösségi kert vagy egy egyszerű agrárnövényes kiültetés kialakítható lehet.

Mintaterületeim vizsgálatát és elemzését követően szakdolgozatom fő témája, az agrárnövények vizsgálata következett. Előzetesen egy fogalommeghatározás után az agrárnövények tájépítészetben való alkalmazhatóságának szempontjait, illetve a tájépítészetben már alkalmazott agrárnövényeket tekintettem át. Ezt követően kezdődött meg a növények részletes vizsgálata és a releváns fajok kiválogatása. Kezdetben kiválasztottam 25 agrárnövényt, melyek a NÉBIH Tordasi Fajtakísérleti Állomásának kísérleti területén megtalálhatóak. Azért ezen terület növényit választottam, mert ide bebocsátást nyertem, így személyesen is meg tudtam vizsgálni és le tudtam fotózni a kiválasztott növényeket. Ezen növények az *Allium cepa* L. (vöröshagyma), *Avena sativa* (zab), *Beta vulgaris* (cukorrépa), *Brassica napus* (oleifera) L. (káposztarepce), *Cannabis sativa* L. (kender), *Capsicum annuum* L. (paprika), *Glycine max* (L.) Merrill (szója), *Helianthus annuus* L. (napraforgó), *Helianthus tuberosus* L. (csicsóka), *Hordeum vulgare* L. (árpa), *Humulus lupulus* v. *europaeus* L. (komló), *Linum usitatissimum* L. (len), *Medicago sativa* L. (kékvirágú lucerna), *Nicotiana tabacum* L. (dohány), *Papaver somniferum* L. (mák), *Phacelia tanacetifolia* (mézontófü), *Secale cereale* L. (rozs), *Sinapis alba* L. (mustár), *Solanum lycopersicum* L. (paradicsom), *Solanum tuberosum* L. (burgonya), *Sorghum bicolor* (L.) Moench (cirok), *Triticum aestivum* L. (búza), *Trifolium incarnatum* L. (bíborhere), *Trifolium pratense* L. (vöröshere), *Zea mays* L. (kukorica). A 25 növény vizsgálatát követően legkedvezőbb tulajdonságaik alapján 10 agrárnövényt válogattam ki, melyeket a dolgozatomban később részletesen elemeztem. Véleményem szerint a tájépítészetbeli alkalmazásra leginkább alkalmas agrárnövények az *Avena sativa* (zab), *Brassica napus* (oleifera) L. (káposztarepce), *Glycine max* (L.) Merrill (szója), *Medicago sativa* L. (kékvirágú lucerna), *Nicotiana tabacum* L. (dohány), *Papaver somniferum* L. (mák), *Phacelia tanacetifolia* (mézontófü), *Triticum aestivum* L. (búza), *Trifolium incarnatum* L. (bíborhere), *Trifolium pratense* L. (vöröshere). Kiválasztott növényeimet kétszer 2 csoportba osztottam szét. Első nagy csoportban öntözési igény alapján öntözést igénylő és öntözést nem feltétlenül igénylő, a második csoportban pedig vetési idő alapján tavaszi és őszi vetésű csoportokba osztottam. Növényválasztásomat a közösségi kérdőívem válaszaival is indokoltam. Végezetül általánosan áttekintettem az agrárnövények alkalmazását a fővárosban és az agglomerációban egyaránt.

Javaslataimat a szakirodalmon alapuló általános javaslatok megfogalmazásával kezdtem, majd a fentiek alapján mintaterületeimre is megfogalmaztam konkrét javaslatokat. Tárnokon kijelöltem két konkrét területet, melyeken javaslatot fogalmaztam meg egyrészt az

agrárnövényes közterületi egyszerű kiültetések kialakítására, másrészt pedig a közösségi kertek kialakítására. Budapest mintaterületemen pedig egy kijelölt közösségi kerten belüli egyszerű agrárnövényes kiültetésre készítettem javaslatot, melyeket a szöveg mellett sajátkezű ábrával is illusztráltam.

Végeredményképpen véleményem az, hogy hipotézisemet teljes mértékben alátámasztottam kutatásom eredményeivel, és kérdéseimre kapott válaszaimmal; tehát az agrárnövények jól alkalmazhatóak lennének dísnövényként a települések kiültetéseiben is.